

בן יכבוד אב

לימוד לקראת יום חזרים תשע"א

(4) ספר שמות פרק כ

(יב) כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכּוּךָ יְמֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ:

(35) ילקוט שמעוני שמות - פרק כ - רמז רצח

תניא רבי יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שמתן שכרה בצדה שאין תחית המתים תלויה בה שנאמר למען יאריכון ימיך בעולם שכולו ארוך ולמען ייטב לך בעולם שכולו טוב. בשלוח הקן כתיב למען ייטב לך והארכת ימים הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה ושלה את האם ונטל את הבנים ובירידתו נפל ומת היכן הטבתו של זה והיכן אריכות ימיו של זה אלא למען ייטב לך לעולם שכולו טוב למען יאריכון ימיך בעולם טוב.

(1) מדרש רבה דברים פרשה א פסקה טו

כיבוד אב ואם וכו' א"ר אבהו שאלו תלמידי את רבי אליעזר הגדול אי זהו כיבוד אב ואם אמר להם צאו וראו מה עשה דמה בן נתינה באשקלון והיתה אמו חסרת דעת והיתה מסטרתו בין חבריו ולא היה אומר לה אלא דייך אמי אמרו רבותינו פ"א באו חכמים אצלו ליקח הימנו אבן אחת טובה שנאבדה מכלי כהן שהיה דר באשקלון ופסקו עמו באלף זהובים נכנס ומצא רגלו של אביו פשוטה על התיבה שהיתה אבן טובה בתוכה והיה ישן ולא בקש לצערו ויצא לחוץ ריקם כיון שלא הוציאה כסבורין שמבקש מהן יותר והעלו דמיה י' אלפים זהובים כשניעור אביו משנתו נכנס והוציאה להן בקשו ליתן לו י' אלפים זהובים אמר להם חס לי איני נהנה משכר אבותי אלא בדמים הראשונים שפסקתי עמכם אלף זהובים כך אני נוטל מכם ומה שכר נתן לו הקב"ה אמרו רבותינו באותה שנה ילדה פרתו פרה אדומה ומכרה יותר מ' אלפים זהובים ראה כמה גדול כבוד אב ואם

(1) שו"ע יורה דעה סימן רמ

(א) צריך לזהר מאד בכבוד אביו ואמו ובמוראם: הגה ומ"מ אין ב"ד כופין על מצות כבוד אב ואם דהוי ליה מצות עשה שמתן שכרה בצדה שאין ב"ד כופין עליה (בית יוסף בשם הגמרא ובתא"ו נתיב א'):
(ב) איזו מורא לא יעמוד במקומו המיוחד לו לעמוד שם בסוד זקנים עם חבריו או מקום המיוחד לו להתפלל ולא ישב במקום המיוחד לו להסב בביתו ולא סותר את דבריו ולא מכריע את דבריו בפניו אפילו לומר נראין דברי אבא ולא יקראנו בשמו לא בחיינו ולא במותו אלא אומר אבא מארי היה שם אביו כשם אחרים משנה שם אם הוא שם שהוא פלאי שאין הכל רגילים לקרות בו אבל שם שרגילין בו מותר לקרות אחרים שלא בפניו (טור):
(ג) עד היכן מוראם היה הבן לבוש חמודות ויושב בראש הקהל ובאו אביו ואמו וקרעו בגדיו והכוהו על ראשו וירקו בפניו לא יכלים אותם אלא ישתוק ויירא מן מלך מלכי המלכים שצוהו בכך:
(ד) איזהו כבוד מאכילו ומשקהו מלביש ומכסה מכניס ומוציא ויתנו לו בסבר פנים יפות שאפיל מאכילו בכל יום פטומות והראה לו פנים זועפות נענש עליו: הגה וכן להיפך אם מטחין אביו ברחיים וכוונתו לטובה כדי שינצל אביו מדבר קשה יותר מזה ומדבר פיוסים על לב אביו ומראה לו שכוונתו לטובה עד שיתרצה אביו לטחון ברחיים נוהל עולם הבא (גמ' ור"ש"י פ"ק דקדושין וירושלמי) וישמשנו בשאר דברים שהשמש משמש רבו:
(יא) ראה אביו שעבר על דברי תורה לא יאמר לו עברת על דברי תורה אלא יאמר לו אבא כתוב בתורה כך וכך

כאילו הוא שואל ממנו ולא כמזהירו והוא יבין בעצמו ולא יתבייש